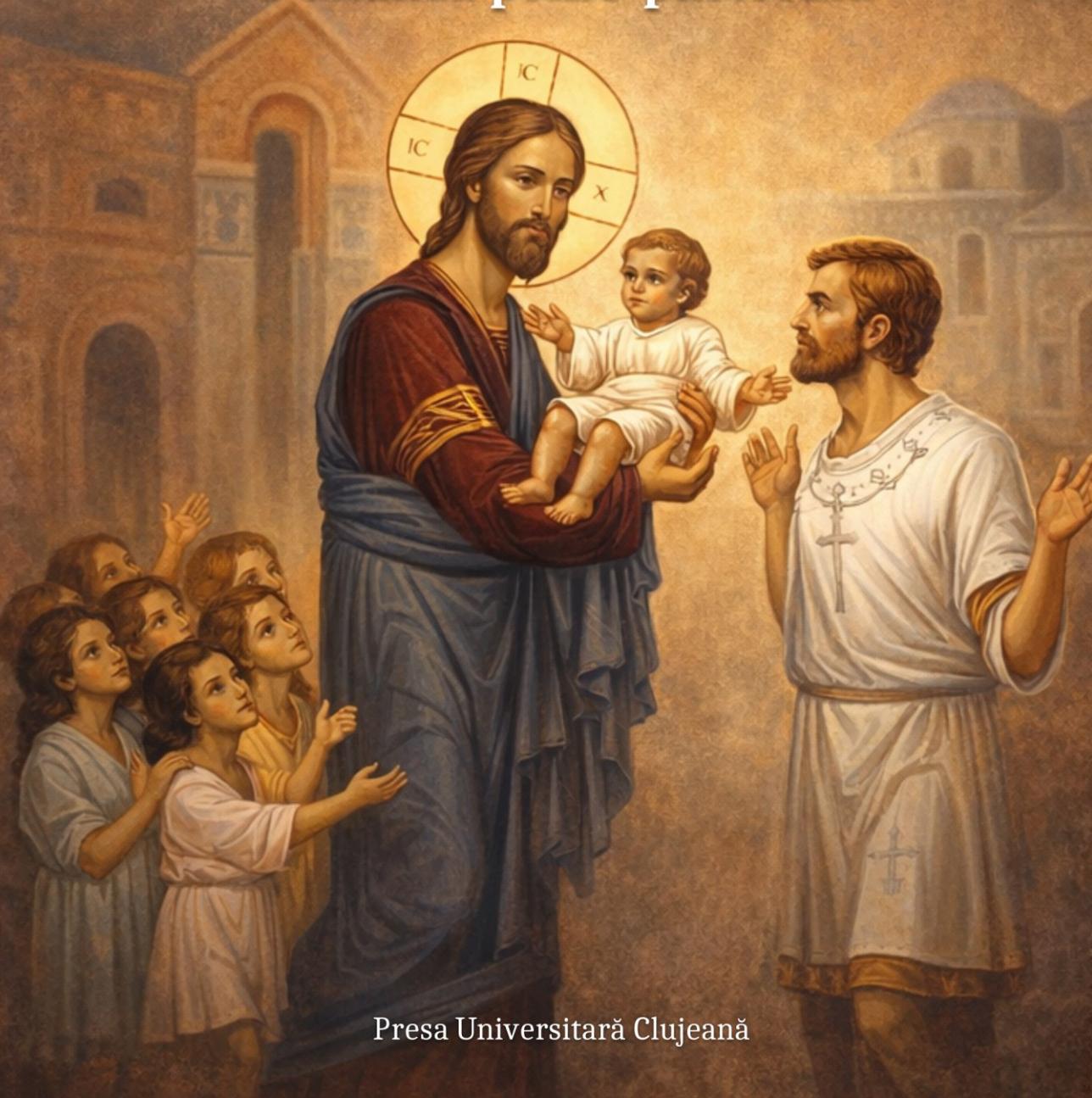

Ovidiu Ioan Feldiorean

ADOLESCENȚA PERPETUĂ

O analiză psiho-pastorală

Presă Universitară Clujeană

OVIDIU IOAN FELDIOREAN

**ADOLESCENȚA PERPETUĂ
O ANALIZĂ PSIHO-PASTORALĂ**

OVIDIU IOAN FELDIOREAN

ADOLESCENȚA PERPETUĂ
O ANALIZĂ PSIHO-PASTORALĂ

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2026

Referenți științifici:

Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia

Pr. Prof. univ. dr. Vasile Gordon

ISBN 978-606-37-2839-6

© 2026 Autorul volumului. Toate drepturile rezervate.
Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice mijloace, fără acordul autorului, este interzisă și se pedepsește conform legii.

Universitatea Babeș-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@ubbcluj.ro
<http://www.editura.ubbcluj.ro/>

Cuprins

Prefață	9
Introducere	15
Importanța și actualitatea temei	16
Tema adolescenței în iconomia disciplinei Teologie Pastorală.	
Obiective	18
Scurt istoric	21
1. Provocări actuale în pastorația tinerilor	25
1.1. Noțiuni introductive	25
1.1.1. Perspective ale relației știință-religie	25
1.1.2. Evoluția relației dintre religie și psihologie	29
1.2. Pastorație și terapie creștină.....	33
1.2.1. Delimitări conceptuale	33
1.2.2. Psihoterapia pastorală – o necesitate	38
1.2.3. Pastorația în postmodernitate	40
1.3. Pastorația tinerilor	44
1.3.1. Cine sunt tinerii?	44
1.3.2. Pastorația tinerilor ca misiune a Bisericii	45
1.3.3. Rolul credinței în era post-adevăr	51
1.3.4. Generația Z	54
1.3.5. Generația Alpha	57
1.3.6. Modelul orientat pe dezvoltare.	57
1.3.7. Implicațiile postmodernismului în viața tinerilor.....	60
1.3.8. Inteligența la copii și adolescenți.....	61
1.3.9. Dezvoltarea gândirii religioase la copii și adolescenți	70
1.3.10. Dezvoltarea gândirii religioase din perspectiva psihologică	74
2. Vârsta adultă emergentă.....	79
2.1. Trăsături generale.....	79
2.1.1. Definiție.....	79

2.1.2. Analiză comparată: adolescentul – adultul tânăr	85
2.1.3. Implicațiile religiozității/spiritualității în viața adultului emergent.....	90
2.1.4. Perspectiva generală asupra lumii	95
2.2. Dezvoltarea spirituală.....	97
2.2.1. Componenta religioasă și tipologii specifice adultului emergent.....	98
2.2.2. Rolul adolescenței în formarea religioasă a adultului emergent.....	100
2.2.3. Vârsta adultă emergentă la nivelul țării noastre	102
3. Adolescența perpetuă	105
3.1. Definirea/redefinirea adultului în post-modernitate.....	105
3.2. Cultura tinerilor	112
3.3. Cauzele amânării maturizării	115
3.4. Formarea identității la adolescenți.....	121
3.5. Puer Aethernus sau viața provizorie	123
3.6. Adolescentul perpetuu sau Sindromul Peter Pan	125
3.7. Tulburarea de personalitate imatură	130
3.8. Infantilizarea adultului ca lege a pieței	134
3.9. Rolul imaturității/Rolul adolescenței în funcționarea adultului....	138
3.10. Metodă de coping/stil defensiv	141
3.11. Neotenie	143
3.12. Co-dependența.....	146
3.13. Formarea identității la adolescenți.....	148
4. Trauma timpurie și impactul ei în adolescența târzie și vârsta adultă emergentă. Implicații pastorale.....	155
4.1. Stresul psihic	155
4.2. Trauma psihică	158
4.2.1. Definiție.....	158
4.2.2. Clasificare.....	159
4.2.3. Procesul traumatic	161
4.2.4. Reacții traumatice	163
4.3. Manifestarea traumelor timpurii în adolescența târzie și vârsta adultă emergentă	167
4.3.1. Reziliența.....	168

4.4. Psihopatologii asociate traumei.....	170
4.5. Traumele timpurii	172
4.6. Profilul agresorului și rolul familiei.....	178
4.7. Abuzul, neglijarea, incestul emoțional, parentificarea.....	185
4.7.1. Factori favorizanți.....	185
4.7.2. Abuzul.....	190
4.7.3. Abuzul emoțional și neglijarea	192
4.7.4. Sindromul incestului emoțional	193
4.7.5. Parentificarea.....	195
4.8. Manifestarea traumei timpurii în adolescență și în viața adultă ...	197
4.9. Factori traumatizanți din practica părinților creștini	200
4.10. Calea psiho-spirituală spre tămăduire	205
4.10.1. Recunoașterea adevărului.....	209
4.10.2. Iertarea	211
4.10.3. Compasiunea	216
5. Principii de intervenție în prevenția și corectarea adolescenței perpetue	219
5.1. Intervenții preventive și curative	219
5.1.1. Parentingul creștin în viziunea Sfântului Ioan Gură de Aur.....	221
5.1.2. Calitățile părintelui/pedagogului creștin după modelul Sfântului Apostol Pavel	228
5.2. Parentingul creștin personalizat.....	235
5.3. Particularități ale intervenției psihoterapeutice în adolescență.....	255
5.3.1. Sănătatea psiho-spirituală a părinților.....	256
5.3.2. Calitatea relațiilor intra-familiale	258
5.3.3. Comunicarea cu copiii.....	259
5.3.4. Rolul limitelor impuse copiilor	265
5.3.5. Atașamentul securizant	268
5.3.6. Exprimarea iubirii față de adolescenți	272
Concluzii	277
Bibliografie	281

Introducere

Nașterea, creșterea și educarea copiilor a reprezentat o parte semnificativă a responsabilităților unui creștin în primele secole, model care s-a perpetuat până în zilele noastre. Pedagogia creștină este o moștenire pe care suntem chemați să o fructificăm în relație cu copiii și tinerii noștri ca manifestare a dragostei și a faptelor noastre spre mântuire: „...iar cel ce va face și va învăța, acesta mare se va chema în împărăția cerurilor.” (Mt 5, 19). Sfântul Ioan Gură de Aur, pedagogul desăvârșit al epocii de aur a creștinismului, întărește această datorie comparând copiii cu o comoară de mare preț încredințată nouă:

„Copiii sunt o mare comoară care ni s-a încredințat. Să ne îngrijim, dar, de ei și toate să le facem ca nu cumva cel rău să-i ia de la noi. Iar acum noi toate le facem pe dos. Că toate le facem ca să aibă un post bun și să-l încredințăm pe copil unui bărbat credincios nouă și căutăm pentru el un vizitiu [bun], un administrator [pentru averi] și un cancelar foarte amabil. Iar ceea ce e mai de preț decât toate – adică să-l încredințăm unuia care poate să-i păzească întreaga înțelepciune –, de asta nu ne îngrijim”¹.

Ne întrebăm care sfaturi mai sunt astăzi valabile și cum ne raportăm noi, creștinii, la copiii de astăzi pentru dezvoltarea lor armonioasă. În ce măsură suntem pregătiți să facem față schimbărilor factorilor interni și externi specifici tinerilor din zilele noastre?

Multitudinea scrierilor pedagogice creștine din primele secole au dezvăluit, în încercarea de a răspunde problemelor care frământau societatea timpului lor, complexitatea și frumusețea sufletului tânăr și modul de raportare față de acesta². Astăzi, unele probleme s-au transformat, altele s-au acutizat, iar altele sunt cu totul noi, ceea ce ne duce (prea des) în situația în care rămânem fără răspuns la întrebările care vin din partea tinerilor –

¹ *Cum să educăm ortodox copilul 300 de sfaturi înțelepte pentru părinți de la sfinți și mari duhovnici*, Ed. Sophia, București, 2011, p. 147;

² Sf. IOAN GURĂ DE AUR, *Despre slava deșartă și despre cum trebuie să își crească părinții copiii*, col. PSB 16 *Scrieri cu tematică pedagogică*, Ed. Basilica, București, 2016, pp. 343-374;

un al motiv al alegerii acestei teme. Pe de o parte, tratatele de parenting cunosc un avânt extraordinar prin diversitatea și profunzimea lor, completate de pedagogi, preoți, psihologi, profesori, oameni de știință care se manifestă public în scrieri, prezentări video, conferințe, simpozioane, iar, pe de altă parte, ne îndepărtăm de răspunsurile (aparent simple) la întrebările: Cine sunt tinerii? Care sunt nevoile lor? Cum fac ei față lumii în care trăiesc? Care sunt greutățile lor? Etc.

În al treilea rând, constatăm lipsa unei abordări unitare interdisciplinare a adolescenței, care să întrepătrundă perspectiva psihologică și cea teologică. Mai mult, prelungirea adolescenței urmată de o maturizare târzie³ sau perpetuarea ei la nesfârșit și dezvoltarea unei personalități infantile⁴, un proces relativ nou, sunt fenomene care au scăpat cercetărilor actuale psiho-teologice din țara noastră, în pofida evidențelor de la nivelul societății.

În cele din urmă, în activitatea pastorală observăm nevoia îndrumării practice, sfaturi concrete cu privire la problemele actuale ale preoților în misiunea pe care o au, tinerii reprezentând cea mai provocatoare și importantă categorie de credincioși.

Importanța și actualitatea temei

Porunca Mântuitorului „...învățați toate neamurile...” (Mt 28, 19), nu lasă loc de interpretare: evanghelia este pentru toți. Glosolalia, minunea petrecută odată cu pogorârea Duhului Sfânt peste apostoli (FA 2) validează și împlinește porunca inițială „...căci fiecare îi auzea pe ei vorbind în limba sa” (FA 2, 6), dar fără să o desăvârșească, sarcină ce a rămas pe umerii celor aleși. Putem conchide că Adevărul evanghelic se face cunoscut sub umbrirea Duhului Sfânt și împreună cu participarea clerului. Astăzi, mai mult ca oricând, apare întrebarea: cum să vorbim pe înțelesul celorlalți – în cazul nostru, al tinerilor, al adolescenților – în așa fel încât să ne înțeleagă? Mai mult, cum putem crea un dialog, o comunicare bidirecțională în care înțelegerea să fie reciprocă în vederea comuniunii?

³ Jeffrey J. ARNETT, „Emerging Adulthood. A Theory of Development From the Late Teens Through the Twenties”, *American Psychologist*, Vol. 55, Nr. 5, 2000, pp. 469-480;

⁴ Fernando ALMEIDA, Patricia RIBEIRO, Diana MOREIRA, „Immature Personality Disorder: Contribution to the Definition of this Personality”, *Clin Neuro Neurological Res Int J*, 2(2): 180013, 2019;

Tinerii au fost dintotdeauna o provocare și, prin prisma neputinței umane de a-i înțelege, au fost stigmatizați, considerați demonizați, excluși, bolnavi, incapabili, vulnerabili sau dimpotrivă, protejați, curați, fără răutate. Hristos, privitor la copii a fost decisiv în exprimare: „Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți, căci a unora ca aceștia este împărăția lui Dumnezeu” (Mc. 10, 16) sau „De nu vă veți întoarce și nu veți fi precum pruncii, nu veți intra în împărăția cerurilor.” (Mt 18, 3), înțelegând totodată nevoia copiilor și scopul nostru ca adulți.

La Hristos este loc suficient pentru fiecare, tânăr, bătrân, evreu sau de alt neam, indiferent de scorul IQ, de inteligența emoțională și socială, dacă este cărturar sau rob, bogat sau sărac, sănătos sau suferind. Acest fel de a vedea lucrurile a devenit pentru noi, creștinii de ieri, de azi și de mâine, o obligație, o datorie, iar grija pentru copii, mici sau mari, o preocupare specială prin sensibilitatea problemelor pe care aceștia le ridică.

Pe copiii de astăzi îi deosebim după vârstă, după preocupări și după aptitudini, o modalitate de a simplifica și ordona informațiile disponibile pentru a le folosi în scopul nobil de exprimare a iubirii aproapelui cu riscul de a pierde șansa de a-l cunoaște pe celălalt în unicitatea lui. Totuși sunt mulți tineri bătrâni și mulți bătrâni tineri, mulți adulți copii prin comportament și abilități, mulți copii sunt maturi prin alegeri și realizări. Lumea în care suntem este volatilă, instabilă și în continuă transformare prin reușitele personale, colective, prin industrializare sau prin tehnologie. Trăim o eră digitală, iar tinerii au o minte, de asemenea, digitală⁵ care îi determină să ia alte decizii, să aleagă alt drum și chiar o altă spiritualitate. Nu putem judeca lucrurile în alb-negru, totul sau nimic, bun sau rău. Dintotdeauna oamenii s-au adaptat lumii în care au trăit, iar astăzi, datorită schimbărilor, adaptarea este forma de supraviețuire care asigură continuitatea speciei și o viață mai bună.

Deși părerile sunt ambivalente, fiecare generația a arătat ceea ce a putut, mai bun sau mai puțin bun, în funcție de perioada istorică traversată. Prima parte a secolului XX a fost pentru toți pământeni plină de încercări, iar în acel moment au apărut cei curajoși, eroii pe care îi cinștim astăzi. A doua jumătate, mai liniștită, a fost dominată de știință și au adus

⁵ Arlindo OLIVEIRA, *The Digital Mind: How Science Is Redefining Humanity*, Massachusetts Institute of Technology, 2017;

îmbunătățiri necesare vremii lor (de exemplu, după războiul din Vietnam au apărut tulburarea de stres post-traumatic, care a dus la apariția multor studii pe problema aceasta). Fiecare generație și-a adus aportul, deși a fost considerată depășită de situație.

Problema generațiilor contemporane este una aparte – *infantilizarea*. Fenomenul, tot mai larg răspândit, își are debutul în secolul industrializării și-și cunoaște apogeul în era digitală, în timpul nostru. În țara noastră, dorința de emancipare și occidentalizare a creat grave lacune în creșterea și educarea copiilor, metamorfozate ulterior în psihopatologii. Traumele copilului de atunci sunt tulburările psiho-emoționale și comportamentale ale adolescentului de astăzi și eșecul adultului de mâine⁶. Educarea părinților și îngrijirea tinerilor creștini începe din biserică, din relația duhovnicească. La fel cum Biserica s-a implicat în fiecare perioadă istorică, luând o atitudine adecvată, participând la rezolvarea sau gestionarea situațiilor, cu atât mai mult astăzi, când problemele preponderent interioare aduc modificări mari în percepția realității, a existenței, a vieții și a morții, intervenția psiho-spirituală este o datorie sfântă obligatorie pentru poziționarea corectă față de istoria curentă. Potrivit acestei misiuni, asumarea unei responsabilități în problema dată este condiționată de cunoașterea elementelor implicate: dezvoltarea emoțională, procesele psiho-fiziologice responsabile, dezvoltarea inteligenței, componenta genetică, relațiile, personalitatea și componentele ei, dar și adolescența continuă, adultul-copil, adultul emergent și metodele de intervenție, atât psihologice cât și spirituale, necesare prevenției și corectării fenomenului.

Tema adolescenței în iconomia disciplinei Teologie Pastorală. Obiective

Biserica, mereu în acord cu timpurile pe care le traversează, participă direct sau indirect la formarea, păstrarea, și sănătatea noilor generații în cadre precise și sănătoase de dezvoltare și creștere atât pe plan orizontal – bunăstarea, cât și vertical – mântuirea. Împlinirea misiunii presupune o activitate constantă – pastorația – adaptată culturii, educației și categoriilor de vârstă căreia este dedicată. Printre cei mai provocatori destinatari ai

⁶ Gabor MATÉ, Daniel MATÉ, *Mitul normalității. Trauma, boala și vindecarea într-o cultură toxică*, Herald, București, 2022;

activității pastorale se numără cei tineri, în special adolescenții – o categorie de vârstă semnificativ afectată deopotrivă de schimbări psihologice, sociale și biologice, care se manifestă începând cu vârsta de 10-12 ani și se încheie în jurul vârstei de 17-18 ani. Lucrarea de față, prin subiectul abordat – implicațiile psiho-pastorale ale adolescenței perpetue – se încadrează în rândul tematicii pastorale, cu importanță deosebită pentru contextul socio-cultural actual aducând mai multă lumină în pastorația tinerilor cu problemele lor actuale. Accentuăm nevoia fortificării pastorației dedicate, ținute, pentru a crește eficiența intervenției preotului la nivel de comunitate.

În acest sens facilitarea actului pastoral se realizează prin:

- răspunsuri pastorale individuale adaptate și adecvate – una din exigențele pastorației tinerilor este nevoia unui răspuns imediat, aici și acum;
- identificarea și poziționarea corectă față de cazurile sau situațiile problematice;
- cunoașterea aprofundată și actualizată a problemelor legate de creșterea și dezvoltarea copiilor raportat la relațiilor lor multiple;
- inserția elementelor psihopedagogice în pastorația adolescenților, compatibile cu rigorile vieții creștine;
- oportunitatea de a crea activități specifice pentru adolescenți, tineri și părinții acestora.

Prin urmare, obiectivul acestei lucrări este acela de a identifica, defini, conceptualiza adolescența perpetuă în corelație cu ceea ce cunoaștem din cercetările existente, exigențele pastorale creștine, tendințele de la nivelul societății și nevoile preoților din comunitățile pe care le păstoresc, dar și a părintelui responsabil de creșterea și dezvoltarea sănătoasă a propriului copil.

Mai detaliat, în această lucrare vom:

- expune provocărilor lumii de astăzi în actul pastoral și efectul acestora în viața tinerilor;
- sublinia trăsăturile definitorii specifice adolescenților și adulților tineri;
- defini și localiza vârsta adultă emergentă în procesul de dezvoltare și maturizare;
- distinge între dezvoltarea normală și cea patologică a tinerilor, dezvoltarea lor psiho-fiziologică și spirituală;

- delimita terminologic și nosologic adolescența perpetuă;
- expune principiile pedagogiei creștine adaptate în concordanță cu studiile psihologice existente;
- sintetiza un set de îndrumări pentru intervenția preventivă și curativă în adolescența clasică și cea perpetuă;

Întregul demers este fundamentat pe ipoteza că detalierea interdisciplinară (psihologică și teologică) a fenomenului maturizării întârziate, precum și a factorilor care intervin timpuriu în dezvoltarea armonioasă a adolescentului modifică și optimizează activitatea pastorală în relație cu tinerii, precum și cu părinții acestora și răspunde la probleme reale ale timpului prezent.

Scopul acestei lucrări este acela de a defini, a delimita și a interveni în adolescența perpetuă dintr-o perspectivă psiho-pastorală pentru a veni în sprijinul clerului în activitatea pastorală pe care o desfășoară în rândul adolescenților, dar și a părinților pentru formarea armonioasă a copiilor și gestionarea corespunzătoare a situațiilor problematice.

Urmărind fiecare aspect în parte, considerăm că lucrarea va reprezenta un punct de referință pentru toți cei implicați în creșterea, educația și dezvoltarea copiilor. La finalul acestei lucrări cititorul, indiferent de specialitate va găsi răspunsuri teoretice și practice la întrebările care-l preocupă. Părinții vor înțelege mecanismele dezvoltării interioare ale copiilor și condițiile unei relații sănătoase dintre aceștia și părinții lor, pentru a interveni în mediul familial de referință. Specialiștii, psihologi, preoți, pedagogi sau consilieri vor reuși să dezvolte intervenții curative eficiente în lucrul cu pacienții (părinți și/sau copii) care manifestă comportamente deviate, prin reconstrucția relațiilor filiale problematice, integrarea funcțională în grupul de referință, stabilitatea în relații, asumarea responsabilităților sociale adecvate vârstei, realizarea profesională ș.a. Totodată, prin conținutul ei, lucrarea oferă șansa unor intervenții, nu doar curative, ci și preventive, preîntâmpinând dezvoltarea unor modele patologice cu efect pe termen lung la nivel de familie și societate.

Expunerea interdisciplinară a conceptului, dincolo de caracterul practic la cercetării, crește *conștientizarea și adaptarea* la contextul nou de desfășurare a activității pastorale, un proces de *formare continuă* pe care clerul implicat îl poate susține în vederea actualizării și schimbării de perspectivă, de la o atitudine pasivă la una combativă și reactivă. În acest sens,

cercetarea de față, participă la fortificarea interioară (crește sentimentul eficienței profesionale, stima de sine, auto-eficacitatea ș.a.) și dezvoltarea personală a preoților (prin conștientizarea propriilor lacune emoționale, traumele copilului interior, recuperarea relațiilor cu familia sau cu credincioșii), transformări cu repercusiuni indirecte dar majore (prin puterea exemplului) asupra stării psiho-emoționale și spirituale a comunității față de care sunt responsabili.

Scurt istoric

Adolescența perpetuă este un fenomen relativ nou, inițial amintit tangențial în scrieri psihologice ale secolului XX și definit prin diferitele sale forme de manifestare, ca mai târziu să fie explicat și documentat empiric. Fiind o lucrare interdisciplinară, referințele identificate sunt atât teologice cât și psihologice.

Problemele tinerilor și educația lor sunt dezbătute tangențial în Sfânta Scriptură, în special în cărțile poetice ale Vechiului Testament, dar și în evangheliile și în scrierile pauline ale Noului Testament. Dintre scrierile patristice ne-am concentrat asupra Sfântului Ioan Gură de Aur, *Despre slava deșartă și despre cum trebuie să își crească părinții copiii*⁷, care este mult mai specific în sfaturile psihopedagogice date părinților și pedagogilor vremii sale, valabile, în mare măsură, și astăzi. Mai recente sunt lucrările părintelui Thermos Vasiliou, *Pentru o înțelegere a adolescenței*⁸ și ale părintelui Tia Teofil, *Tânărul postmodern și construcția viitorului*, prima detaliind vârsta adolescenței din perspectivă teologică, iar cea de-a doua ocupându-se de provocările tinerilor în postmodernitate. Deși studiile psihologice despre adolescență au apărut pe la începutul secolului XX⁹, abia pe la jumătatea lui Jung menționează o deviere aparte a adolescenței vorbind de *puer aeternus*¹⁰, temă reluată mai târziu de Marie-Louise von Franz în cartea *Problema Puer Aeternus*¹¹. În aceeași direcție, în 2009 a fost publicată cartea

⁷ Sf. IOAN GURĂ DE AUR, *Despre slava deșartă și despre cum trebuie să își crească părinții copiii*, col. PSB 16 Scrieri cu tematică pedagogică, Basilica, București, 2016;

⁸ Vasiliou THERMOS, *Pentru o înțelegere a adolescenței*. Ed. Sophia, București, 2001;

⁹ R. M. LERNER, M. J. KIELY, C.M. NAPOLITANO, K. L. SCHMID, „The History of the Study of Adolescence”, *Encyclopedia of Adolescence*, vol. 1, 2011;

¹⁰ C.G. JUNG, „The Psychology of the Child Archetype”, în *The Archetypes and the Collective unconscious*, Londra, 1951;

¹¹ Marie-Louise VON FRANZ, *Problema Puer Aeternus*, Nemira, București, 2016;

*Perpetual Adolescence*¹², o serie de articole care analizează cultura americană din perspectivă jungiană.

Cu o nuanță aparte dar complexă și actuală, Dr. Kiley Dan, în cartea sa *Peter Pan Syndrome*¹³ delimitează trăsăturile distinctive ale acestei tendințe în rândul tinerilor, oferind totodată și sugestii pentru evitarea sau ameliorarea lor. Cu totul diferit se poziționează alți autori față de amânarea maturizării. Încă din 1968, Erik Erikson distingea în rândul tinerilor tendința de amânare a maturizării, pe care acesta a numit-o *adolescența prelungită*¹⁴. Câțiva ani mai târziu, Levinson lansează o teorie despre o perioadă intermediară de dezvoltare numită *faza de novice*, încadrată în grupa de vârstă 17-33 de ani, perioadă care se distinge prin nevoia imperativă a tânărului de a intra în lumea adultului, experimentând multă instabilitate psiho-socială¹⁵.

Începând cu secolul XXI, prin persoana lui Jeffrey Jensen Arnett, amânarea maturizării anticipată de predecesorii lui a primit un nume: *vârsta adultă emergentă*¹⁶. Teoria a fost detaliată trei ani mai târziu de același autor în cartea intitulată *Emerging Adulthood: The Winding Road From the Late Teens Through the Twenties*¹⁷ urmând a fi preluată și studiată de nenumărați cercetători. Toate aceste resurse au fost corelate cu *Manualul de diagnostic și statistică al tulburărilor mintale V (DSM V)* și cu lucrările a doi autori de referință: Fernando Almeida (2019) *Immature Personality Disorder: Contribution to the Definition of this Personality*¹⁸ și Turk Jeremy, *Child and Adolescent Psychiatry: A Developmental Approach*¹⁹.

¹² Sally PORTERFIELD, Keith POLETTE, Tita FRENCH BAUMLIN, *Perpetual Adolescence*, Suny Press, New York, 2009;

¹³ Dan KILEY, *Peter Pan Syndrome*, Dodd, Mead & Company, New York, 1983;

¹⁴ Erik H. ERIKSON, *Identity. Youth and Crisis*, W.W. Norton & Company, New York, 1968, (1994);

¹⁵ D. J. LEVINSON (1979). *The seasons of a man's life*. New York: Ballantine Books, 1979;

¹⁶ Jeffrey J. ARNETT, „Emerging Adulthood. A Theory of Development From the Late Teens Through the Twenties”, *American Psychologist*, Vol. 55, Nr. 5, 2000, pp. 469-480;

¹⁷ Jeffrey, J. ARNETT, *Emerging Adulthood: The Winding Road From the Late Teens Through the Twenties*, Oxford University Press, 2004;

¹⁸ Fernando ALMEIDA, Patricia RIBEIRO, Diana MOREIRA, „Immature Personality Disorder: Contribution to the Definition of this Personality”, *Clin Neuro Neurological Res Int J*, 2(2): 180013, 2019;

¹⁹ Jeremy TURK, Philip GRAHAM, Frank C. VERHULST, *Child and adolescent Psychiatry – A developmental approach*, Oxford University Press, 2007;

În același timp, în cursul dezvoltării umane, de la forma embrionară până la adolescență și mai departe, s-a observat impactul negativ al traumelor, atât al celor majore, de șoc, cât și al celor minore, dar persistente, asupra procesului de dezvoltare, remarcat prin tulburări emoționale și comportamentale caracterizate de răspunsuri imature, neadaptate vârstei și educației. Printre referințele de bază pentru această parte, traduse în limba română se regăsesc: *Psihologia traumei* de Maria Nicoleta Turlic și Cornelia Măirean, publicată la Polirom, Iași în 2014; *Tratat de psihopatologie a dezvoltării copilului și adolescentului* din 2006, editura Artpress, Timișoara; O lucrare complexă și unică aparținând lui Peter Riedesser și Gottfried Fischer, *Tratat de psihotraumatologie*, ediția a-II-a, editura Trei, București, 2007; *Recuperarea în urma traumei, abuzului sau neglijenței emoționale din copilărie* de Pete Walker, apărută la editura Herald, București în 2022; Franz Ruppert și Harlad Banzhaf cu lucrarea *Corpul meu, trauma mea, eul meu*, publicată la editura Trei, București în 2018; Dintre lucrările publicate în limba engleză, pe aceeași temă, amintim: *The Emotional Incest Syndrome: What to do When a Parent's Love Rules Your Life* de Patricia Love și Robinson Jo, Bantam Books, New York, 1991; *Child abuse* de Ruth S. Kempe, Henry C. Kempe, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1997; și *Silently Seduced: When Parents Make Their Children Partners*, Adams M. Kenneth, Health Communications Inc, 2011. Lista poate fi completată cu multe alte cărți sau studii (unele menționate în cadrul acestei lucrări) care tratează în profunzime problema traumelor timpurii asupra dezvoltării fluente ale adolescentului și adultului.

În ceea ce privește intervenția psiho-pastorală curativă și preventivă în adolescența perpetuă, am luat în considerare lucrarea aparținând lui Turansky Scott și Joanne Miller intitulată *The Christian Parenting Handbook*²⁰, în care argumentează scripturistic toate îndemnulile legate de creșterea copiilor în duhul creștin, dar și lucrări ca: *Parenting*²¹, aparținând lui Jensen David, care pune problema parenting-ului în mai multe tradiții creștine, *Disciplinarea pozitivă*²² de Adina Botiș Matanie și Anca Axente, în care se

²⁰ Scott TURANSKY, Joanne MILLER, *The Christian Parenting Handbook*, National Center for Biblical Parenting, Nashville, 2013;

²¹ David H. JENSEN, *Parenting*, Fortress Press, Minneapolis, 2011;

²² Adina BOTIȘ MATANIE, Anca AXENTE, *Disciplinarea pozitivă*, ASCR, Cluj-Napoca, 2001;

oferă tehnici de relaționare funcționale și *Labirintul codependenței*²³ de Hemfelt Robert focalizat pe identificarea disfuncționalității în relația părinte – copil și recuperarea din capcanele dependenței create în cadrul acestora.

O altă carte de referință în subiectul ales, recent editată (2022), aparține lui Gabor Maté *Mitul normalității. Trauma boala și vindecarea într-o cultură toxică*²⁴, în care autorul, în colaborare cu fiul lui, Daniel Maté, realizează o sinteză a studiilor din secolele XX și XXI în ceea ce privește rolul traumelor în creșterea și dezvoltarea copiilor și transmiterea lor trans-generațională. Observațiile și concluziile lor, trecute prin filtrul medicului și psihiatrului expert, dublate de o vastă experiență, coincid în mare măsură cu perspectiva creștină, stigmatizată uneori dar validată de riguroasele cercetări empirice, participând la completarea și, eventual, la depășirea rigidității teoriilor cognitive și comportamentale, pentru o cultură sănătoasă și funcțională, pornind de la relațiile intrafamiliale.

De același autor, cu intervenția semnificativă a lui Gordon Neufeld, menționăm cartea *Ține-ți copiii aproape*²⁵, un ghid de o importanță majoră în eliberarea de formele disfuncționale ale parentingului și însușirea unui mod firesc de relaționare dintre părinte și copil, prin crearea unui atașament sigur și mutarea accentului de pe anturaj pe părinte.

Pastorația tinerilor este un proces complex, care implică resurse emoționale și cognitive semnificative și cunoștințe multidisciplinare cum ar fi: psihologie, sociologie, biologie, filosofie etc. În tema aleasă, accentul se va pune exclusiv pe problema adolescenței prelungite și implicațiile ei în arealul pastoral, limitându-ne la perspectivele interdisciplinare, teologice și psihologice, așa cum am precizat încă de la început. Aspectele sociologice, filosofice, biologice etc. vor fi menționate doar episodic și numai în situația în care prezintă o relevanță pentru scopul final al demersului nostru.

²³ Frank MINIRTH, Robert HEMFELT, Paul MEIER, *Labirintul codependenței*, Logos, Cluj-Napoca, 2001;

²⁴ Zezi Gabor MATÉ, Daniel MATÉ, *Mitul normalității. Trauma, boala și vindecarea într-o cultură toxică*, Herald, București, 2022;

²⁵ Zezi Gordon NEUFELD, Gabor MATÉ, *Ține-ți copiii aproape*, Curtea Veche Publishing, București, 2023.

Bibliografie

Cărți

- Biblia sau Sfânta Scriptură, EIBMBOR, București, 2003;
- †Hierotheos Vlachos, *Psihoterapia Ortodoxă, Știința Sfinților Părinți*, Ed. Învierea-Archiepiscopia Timișoarei, 1998;
- †Hierotheos Vlachos, *Psihoterapia Ortodoxă – continuare și dezbateri*, Ed. Sophia, București, 2001;
- †HERÓTHEOS, Mitropolit al Nafpaktosului, *Știința medicinei duhovnicești. Practica psihoterapiei ortodoxe*, Sophia, București, 2017;
- †Mitropolitul Antonie al Surojului, *Mai aproape de Hristos: spovedania și iertarea*, Doxologia, Iași, 2014;
- Alexandrescu Ion Adrian, *Pastorația în zilele noastre*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2015;
- Alexandru Buzalic, Anca Buzalic, *Psihologia Religiei*, Ed. Logos, Oradea, 1999;
- Alison Gopnik, Andrew N. Meltzoff, Patricia K. Kuhl, *The Scientist in the Crib*, Harper Collins e-books, 2008;
- Allport, G.W. (1950), *The Individual and His Religion*, New York, Macmillan;
- Andreicuț, ÎPS Andrei, *Spiritualitate creștină – pe înțelesul tuturor*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2012;
- Arlindo Oliveira, *The Digital Mind: How Science Is Redefining Humanity*, Massachusetts Institute of Technology, 2017;
- Avdeev Dmitri, *Nervozitatea la copii și adolescenți*, trad. Adrian Tănăsescu-Vlas, Ed. Sophia, București, 2015;
- Beck T. Aaron, Freeman Arthur, Denise D. Davis et. al., *Terapia cognitivă a tulburărilor de personalitate*, Ed. ASCR, Cluj-Napoca, 2011;
- Bel Valer, *Misiunea Bisericii în lumea contemporană*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2010;
- Bonchiș E., Secui M., *Psihologia vârstelor*, Ed. Universității, Oradea, 2004;
- Bourbeau Lise, *Cele 5 răni care ne împiedică să fim noi înșine*, Ed. a-II-a, Ascendent, București, 2007;
- Bourne J., Edmund, *The Anxiety and Phobia Workbook*, New Harbinger Publication, 2010;
- Chapman Gary, *Cele cinci limbaje ale iubirii pentru adolescenți. Cum poți să îți exprimi iubirea față de cei tineri*, Curtea Veche Publishing, București, 2018;
- Crețu Tinca, *Psihologia vârstelor*, Polirom, Iași, 2016;

- David Daniel, *Psihologie clinică și psihoterapie. Fundamente*, Ed. Polirom, Iași, 2006;
- Dobrin Marius Daniel, *Teologie și cosmologie*, Ed. Etnous, Brașov, 2015;
- Dorcean Marilena, „Inteligența emoțională – factor al dezvoltării creative”, în *Manifestarea și auto-reglarea emoțiilor*, ed. ARS LONGA, Iași, 2013;
- Drugaș Șerban George Paul, *Antropologia în lumina revelației și a științei*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2013;
- Hemfelt Robert, Minirth Frank, Meier Paul, *Love is a choice*, Thomas Nelson Publishers, Nashville, SUA, 1989;
- Erikson H. Erik, *Identity: Youth and crisis*, New York, Norton, 1968;
- Evdokimov Paul, *Vârstele vieții spirituale*, București, 1993;
- Faros Filoteu, *Dialogul în psihoterapia ortodoxă*, Ed. Sophia, București, 2008;
- Floyd Frantz, *Pastorația persoanelor dependente de alcool*, Basilica, București, 2012;
- Foster M. Olive, *Child Abuse and Stress Disorders*, Infobase Publishing, New York, 2007;
- Gabor Maté, Daniel Maté, *Mitul normalității*, Herald, București, 2022;
- Gáspár György, *Copilul invizibil*, Curtea Veche Publishing, București, 2016;
- Genshaft, P. L. Harrison, *Contemporary intellectual assessment: Theories, tests, and issues* (pp. 92–104), The Guilford Press;
- Gerald Matthews, Ian J. Deary, Martha C. Whiteman, *Personality Traits (second edition)*, Cambridge University Press, 2002;
- Gibson C. Lindsay, *Vindecarea traumelor provocate de părinții imaturi emoționali. Instrumente practice pentru stabilirea granițelor și redobândirea autonomiei emoționale*, Editura Herald, București, 2022;
- Haidt Jonathan, *Ipoteza fericii*, Humanitas, București, 2020;
- Haught F. John, *Știința și religia, de la conflict la dialog*, Ed. XXI: Eonul Dogmatic, București, 2002;
- Hemfelt Robert, Minirth Frank, Meier Paul, *Labirintul codependenței. Drumul spre relații interumane sănătoase*, trad. Simona Fărcășan, Anca Oltean, Viorica Giurgiu, Ed. Logos, Cluj-Napoca, 2001;
- Hoffman Kent, Cooper Glen, Powell Bert, *Cum să crești un copil sigur de sine*, Trei, București, 2017;
- Hunt Earl, *Human Intelligence*, Cambridge University Press, 2011;
- Ică I. Ioan Jr., Marani Germano, *Gândirea socială a Bisericii*, Ed. Deisis, Sibiu, 2002;
- Iluț Petru, *Valori, atitudini și comportamente sociale. Teme actuale de psihosociologie*, Iași, Polirom, 2004;
- Ionescu Răzvan Andrei, Lemeni Adrian Nicolae, *Teologie Ortodoxă și Știință. Repere pentru dialog*, EIBMBOR, București, 2006;
- Jung G. Carl, *The Archetypes and the Collective Unconscious*, Routledge, Rondon;
- Jurca Eugen, *Spovedanie și Psihoterapie: Interferențe și diferențe*, Ed. a-III-a, Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2009;

- Kempe S. Ruth, Kempe C. Henry, *Child abuse*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1997;
- Keniston Kenneth, *Youth and dissent: The rise of a new opposition*, New York, Harcourt Brace Jovanovich, 1971;
- Kenneth M. Adams, *Silently Seduced: When Parents Make Their Children Partners*, Health Communications, Inc, 2011;
- Kiley Dr. Dan, *The Peter Pan Syndrome*, Dodd, Mead & Company, 1983, New York;
- Leahy L. Robert, Holland J. Stephen, *Planuri de tratament și intervenție pentru depresie și anxietate*, Editura ASCR, Cluj-Napoca, 2012;
- Levinson, J. Daniel, *The seasons of a man's life*, New York, Ballantine Books, 1979;
- Gibson C. Lindsay, *Copiii adulți ai părinților imaturi emoțional. Cum te poți „vindeca” de părinții distanți, lipsiți de empatie, egoiști*, Ed. Herald, București, 2022;
- Lippmann Walter, *Public Opinion*, Transaction Publishers, New Brunswick and London, Ed. a 2-a, 1998;
- Love Patricia, Jo Robinson, *The Emotional Incest Syndrome: What to do When a Parent's Love Rules Your Life*, Bantam Books, New York, 1991;
- Lupu Viorel, *Introducere în hipnoterapia și psihoterapia cognitiv-comportamentală a copilului și a adolescentului*, Ed. ASCR, 2012;
- Maslow, A. H., *Motivation and personality*, New York, Harper & Row, 1970;
- Mânzat Ion, *Psihologia credinței religioase, Știință și Tehnică*, București, 1997;
- Mihalache Adrian Sorin, *Ești ceea ce trăiești*, Ed. a-II-a, reviz. și adăug., Trinitas, București, 2019;
- Mircea Tiberiu, *Tratat de psihopatologie a dezvoltării copilului și adolescentului*, Artpress, Timișoara, 2006;
- Moldovan Ioan, *Introducere în Psihologia vieții religioase*, Ed. Logos '94, Cluj-Napoca, 2001;
- Nelson-Jones Richard, *Manual de consiliere*, Ed. Trei, București, 2009;
- Neufeld Gordon, Maté Gabor, *Ține-ți copiii aproape*, Curtea Veche Publishing, București, 2023;
- Patapievici Horia- Roman, *Omul recent*, ed. Humanitas, București, 2008;
- Părinți și Scriitori Bisericești 16, *Scrieri cu tematică pedagogică*, Clement Alexandrinul, Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Grigorie Teologul, Fericitul Ieronim, Fericitul Augustin (PSB 16), Basilica, București, 2016;
- Prințul Harry, *Rezervă*, Nemira, București, 2023;
- Reiss Ph.D. Steven, *Who Am I?*, Pinguin Putnam Inc., New York, 2001;
- Riedesser Peter, Fischer, Gottfried, *Tratat de psihotraumatologie*, Ed. a-II-a, Trei, București, 2007;
- Ruppert Franz, Banzhaf Harlad, *Corpul meu, trauma mea, eul meu*, Trei, București, 2018;
- Salomé Jacque, *Dacă m-aș asculta, m-aș înțelege*, Ed. Curtea Veche, București, 2009;

- Săndulache Sorin, *Consiliere și psihoterapie pastorală*, Ed. Casa Cărții, Oradea, 2009;
- Sfântul Ioan Gură de Aur, *Cuvinte despre creșterea copiilor*, Ed. Sophia, București, 2021;
- Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, Ed. Christiana, București, 2005;
- Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Grigorie de Nazinaz și Sfântul Efrem Sirul, *Despre preoție*, traducere, introducere și note de Pr. Dumitru Fecioru, Ed. IBMBOR, București, 1998;
- Sfântul Ioan Scărarul, *Scara*, Ed. Reîntregirea, Alba-Iulia, 2013;
- Silvana Vlad, *Timerii și Biserica în zilele noastre*, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 2003;
- Smith Christian, *Lost in Transition: The Dark Side of Emerging Adulthood*, New York, Oxford University Press, 2011;
- Smith Christian, Snell Patricia, *Souls in Transition. The Religious and Spiritual Lives of Emerging Adults*, Oxford University Press, New York, 2009;
- Stăniloae Dumitru, *Ascetica și Mistica Bisericii Ortodoxe*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2002;
- Sternberg, R. J. (1997), *The triarchic theory of intelligence*, în D. P. Flanagan, J. L. Schiopu U., Verza, E., *Psihologia vârstelor*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1981;
- Thermos Vasilios, *Pentru o înțelegere a adolescenței*, Ed. Sophia, București, 2011;
- Tia Teofil, „Să fotografiem împreună post-modernitatea!”. *Elemente de Psihologie Pastorală a Civilizațiilor*, Alba-Iulia, 2009;
- Tia Teofil, Maria Pașca, *Psihologia pastorală (I). Reperete psihologice ale consilierii pastorale*, Reîntregirea, Alba-Iulia, 2017;
- Tia Teofil, *Psiho-teologia: călăuză spre o reflecție identitară*, Alba-Iulia, 2012;
- Tia Teofil, *Tânărul postmodern și construcția viitorului*, Cluj-Napoca, 2017;
- Timiadis Emilianos, *Preot, parohie, înnoire*, Ed. Andreiana, Sibiu, 2015;
- Tudose Florin, Tudose Cătălina, Dobranici Letiția, *Tratat de psihopatologie și psihiatrie pentru psihologi*, Ed. Trei, București, 2011;
- Turansky Scott, Miller Joanne, *The Christian Parenting Handbook*, Tennessee, National Center for Biblical Parenting, Nashville, 2013;
- Turcan Nicolae, *Postmodernism și teologie apofatică*, Limes, Florești, 2014;
- TURK Jeremy, GRAHAM Philip, VERHULST C. Frank, *Child and adolescent Psychiatry – A developmental approach* – Oxford 2007;
- Turlic Maria Nicoleta, Măirean Cornelia, *Psihologia traumei*, Polirom, Iași, 2014;
- Von Franz Marie-Louise, *Problema Puer Aeternus*, Nemira Publishing House, București, 2016;
- Walker Pete, *Recuperarea în urma traumei, abuzului sau neglijenței emoționale din copilărie*, Herald, București, 2022;
- Wesson, R., *Beyond natural selection*. Cambridge, MA, MIT Press, 1991;

Young E. Jeffrey, Klosko S. Janet, Weishaar E. Marjorie, *Terapia centrată pe scheme cognitive*, Ed. ASCR, Cluj-Napoca, 2015;

Articole

- Almeida Fernando, Ribeiro Patricia, Moreira Diana, „Immature Personality Disorder: Contribution to the Definition of this Personality”, în *Clin Neuro Neurological Res Int*, J 2019, 2(2): 180013.
- Ambler A. Ali G., Strydom A., Rai D, „The relationship between happiness and intelligent quotient: the contribution of socio-economic and clinical factors”, în *Cambridge University Press*, Vol. 43, Issue 6, (2013);
- Anderson W. Steven, Bechara Antoine, Damasio Hanna, Tranel Daniel, Damasio R. Antonio, „Impairment of social and moral behavior related to early damage in human prefrontal cortex” în *Nature neuroscience*, volume 2 (1999), no 11;
- Bacoș Daniela, „Sindroame psihopatologice ale conduitei”, în Tiberiu Mircea, *Tra-tat de psihopatologie a dezvoltării copilului și adolescentului*, Artpress, Timișoara, 2006;
- Belea Maria, „Procesele de control și auto-reglare emoțională în adolescență. Linii directe privind promovarea bunăstării emoționale”, în *Manifestarea și auto-reglarea emoțiilor*, ed. ARS LONGA, Iași, 2013;
- Bergler E. Thomas, „Taming the juvenilization of American Christianity: developing youth ministry leaders who can help the church grow up”, în *Journal Of Youth Ministry* 9, no. 1 (2010): 21;
- Bernardini Jacopo, „The Indicators of Adulthood in the Postmodern Context”, în *Postmodern Openings*, 2014, Volume 5, Issue 3;
- Bernardini Jacopo, „The Infantilization of the Postmodern Adult and the Figure of Kidult”, în *Postmodern Openings*, 2014, Volume 5, Issue 2 (2014), June, pp: 39-55;
- Bjorklund F. David, „The Role of Immaturity in Human Development”, în *Psychological Bulletin*, Vol. 122, (1997), No. 2, 153-169;
- Boyd-Franklin, N., „Black families in therapy: An African-American experience (2nd ed.)”, New York, Guilford Press, 2003;
- Burcaș Sylvia, Sulea Coralia, „Dimensiuni ale orientării religioase: perspectiva lui Gordon W. Allport și abordări actuale”, în *Romanian Journal of Applied Psychology*, 2010, Vol. 12, No. 1, 31-38;
- Chirilă Ioan, Măruțoiu Victor, Nemeș Olivia, „Personalitatea umană ca factor teandric, în viziunea teologică și psihologică”, în *Studii și cercetări din domeniul științelor socio-umane*, Cluj-Napoca, vol. 15, 2006;
- Cramer Phebe, „Defensiveness and defense mechanisms”, în *Journal of Personality*, 66, (1998), 879–894;
- Crăciun Alexandra, „Post-adevărul. Paradigme contemporane în construcția informației”, în *Studii de biblioteconomie și știința informării/Library and information Science Research*, Nr. 21(2017), pp. 69-74;

- Dobrescu Iuliana, „Sindromul depresiv în copilărie și adolescență”, în Tiberiu Mircea, *Tratat de psihopatologie a dezvoltării copilului și adolescentului*, Artpress, Timișoara, 2006;
- Fecioru Dumitru, „Ideile pedagogice ale Sfântului Ioan Hrisostom”, în *Biserica Ortodoxă Română*, Anul LV (1937), nr. 7-10, pp. 449-486;
- Frise R. Nathan, McMinn R. Mark, „Forgiveness and Reconciliation: The Differing Perspectives of Psychologists and Christian Theologians”, în *Journal of Psychology and Theology*, Vol. 38, Nr. 2, 83-90, 2010;
- Furnham Adrian, „Lay understandings of defense mechanisms: The role of personality traits and gender”, în *Psychology, Health & Medicine*, 17:6, (2012), 723-734;
- Gassin A. Elizabeth, „Interpersonal Forgiveness from an Eastern Orthodox Perspective”, în *Journal of Psychology and Theology*, Vol. 29, Nr. 3, pp. 187-200, 2001;
- Gârdan Gabriel-Viorel, „Raporturile dintre știință și religie în percepția lui John F. Haught”, în *Religia și societatea civilă*, coord: Mircea Flonta, Hans-Klaus Keul, Jorn Rusen, Ed. Paralela 45, Pitești, 2005;
- Gilbert Paul, *Compașiunea și mintea umană*, Curtea Veche, București, 2020;
- Glanzer L. Perry, Hill P. Jonathan, Robinson A. Jessica, „Emerging Adults Conceptions of Purpose and the Good Life: A Classification and Comparison”, în *Youth & Society*, 1-19, (2015);
- Gottlieb Elit, „Development of Religious Thinking”, în *Religious Education: The official Journal of the Religious Education Association*, 101:2, (2006), 242-260;
- Greenberger Ellen, Sørensen B. Aage, „Toward a Concept of Psychosocial Maturity”, în *Journal of Youth and Adolescence*, Vol. 3, No. 4, 1974;
- Gulei Alexandru, „Treptele trăirii morale. O perspectivă sociologică”, în *Studii și cercetări din domeniul științelor socio-umane*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, vol. 10, 2002;
- Gutierrez A. Ian, Park L. Crystal, „Emerging Adulthood, Evolving Worldviews: How Life Events Impact College Students Developing Beliefs System,” în *Emerging Adulthood*, Vol. 3 (2), (2015), 85-97;
- Haile Beth, „Is there a difference between mercy and compassion?”, în *U.S. Catholic*, Vol. 82, Nr. 5, 2017, p. 49;
- Hamilton P. James, „Epigenetics: Principles and Practice”, în *Genetic Basis of Digestive Diseases*, 29:130-135, 2011;
- Hayes C. Steven, Smith Spencer, *Noua terapie prin acceptare și angajament*, Polirom, Iași, 2013;
- Huber Stefan, Huber W. Odilo, „The Centrality of Religiosity Scale (CRS)”, în *Religions*, 2012, 3, 710-724;
- Irvine S.H., Dann P.L., „Human Assessment: Cognition and Motivation”, în *NATO ASI Series (Series D: Behavioural and Social Sciences)*, vol 27, 1986;
- Jacobsen Douglas, Jacobsen Rhonda Hustedt, „Faith and learning in a Post-Truth World”, în *Journal of College and Character*, 19:2, 2018, pp. 93-100;

- Khoynezhad Gholamreza, Rajaei Ali Reza, Sarvarazemy Ahmad (2012), „Basic Religious Beliefs and Personality Traits”, în *Iran J Psychiatry* 2012, 7: 82-86;
- Kim, Y., & Seidlitz, L., „Spirituality moderates the effect of stress on emotional and physical adjustment”, în *Personality and Individual Differences*, 32(8), 1377-1390, 2002;
- Koganson Rita, „Slacking as Self-Discovery: The Rebranding of Indolence as 'Emerging Adulthood'”, în *The New Atlantis*, No. 29 (Fall 2010), pp. 146-152;
- Kohlberg L., „The Claim to Moral Adequacy of Highest Stage of Moral Judgment”, în *The Journal of Philosophy*, Vol, No. 18, 1973;
- Kosarkova Alice, Malinakova Klara, Dijk P. Jitse, Tavel Peter, „Childhood Trauma and Experience in Close Relationship Are Associated with the God Image: Does Religiosity Make a Difference?”, în *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 2020, 17, 8841;
- Laaksonen A. Maarit, Sirkia Carlos, Knekt Paul, Lindfors Olavi, „Self-reported immature defense style as a predictor of outcome in short-term and long-term psychotherapy”, în *Brain and Behavior*, 2013; 4(4): 495-503;
- Larchete Jean Claude, *Dumnezeu nu vrea suferința omului*, Editura Sophia, București, 2008, p. 49;
- Larchete Jean-Claude, *Creștinul în fața bolii, suferinței și morții*, Editura Sophia, București, 2004;
- Levesque, R.J.R., *Not by faith alone: Religion, law, and adolescence*, University Press, New York, 2002;
- LO K. M. Camila, CHAN Ling Ko, IP Patrick, „Insecure Adult Attachment and Child Maltreatment: a Meta-Analysis”, în *Trauma, Violence & Abuse*, 2019, vol. 20(5) 706-719;
- Lucian C. Alexandrescu, „Stresul psihic”, în Dan PRELIPCEANU (coord.), Radu Mihăilescu, Radu Teodorescu, *Tratat de sănătate mintală*, Editura Enciclopedică, vol. 1, București, 2000; pp. 167-210;
- Macarie A., Constantin T., Orzan A., Constantin L. Fodorea A., „Modelul Big Five al personalității; abordări teoretice și modelarea empirică a unui chestionar standardizat”, în *„Psihologia Resurselor Umane*, vol. 6, nr. 2, 2008;
- Man Dorel, „Pastorația persoanelor dependente. Fenomenul alcoolismului dintr-o perspectivă teologică”, în *Studia*, 1/2011, pp. 135-144;
- Măgurianu Liviu Adrian, „Despre «cealaltă jumătate» a educației”, în *Manifestarea și auto-reglarea emoțiilor*, ed. ARS LONGA, Iași, 2013,
- McLaughlin A. Katie, Koenen C. Kerestan, Hill D. Eric, Petukhova Maria, Sampson A. Nancy, Zaslavsky M. Alan, Kessler C. Ronald, „Trauma Exposure and Posttraumatic Stress Disorder in a National Sample of Adolescents”, în *Journal of The American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, vol. 52, nr. 8, 2013, pp. 815-830;

- McNamara Barry Carolyn, Nelson Larry, Davarya Sahar, Urry Shirene, „Religiosity and spirituality during the transition to adulthood”, în *International Journal of Behavioral Development*, 2010, 34: 311;
- Meek Rhoads Katheryn, McMinn R. Mark, „Forgiveness: More than a Therapeutic Technique”, în *Faculty Publications – Grad School of Clinical Psychology*, 144, 1997;
- Milea Stefan, „Stres, eustres, distres, eustresori, distresori. Considerații semantice”, în *Revista de Neurologie și Psihiatrie a Copilului și Adolescentului din România*, Vol. 16, nr. 3, pp. 7-13, 2013;
- Miller Taylor, „Christian Smith: Lost în Transition: The dark Side of Emerging Adulthood”, în *J Youth Adolescence*, (2013), 42:1105-1107;
- Montgomery-Goodnough, A., Gallagher, S.J. (2007), „Review of research on spiritual and religious formation in higher education”, în Nielsen S.M., Plakhotnik M.S. (Eds.), *Proceedings of the sixth annual College of Education Research Conference: Urban and international education section* (pp. 60–65), Miami, FL: International University, 2007;
- Nagy Ádám, Kölcsey Attila, „Generation Alpha: Marketing or Science?”, în *Acta Technologica Dubnicae*, vol. 7, 2017, issue 1;
- Negru Oana, Haragâș Cosmina, Mustea Anca, „How Private Is the Relation With God? Religiosity and Family Religious Socialization in Romanian Emerging Adults”, în *Journal of Adolescent Research*, Vol. 29 (3) 380-406, 2014;
- Oser K. Fritz, „The Development of Religious Judgment”, în *New Direction for Child Development*, nr. 52, 1991;
- Parson B. William, „On Mapping the Psychology and Religion Movement: Psychology as Religion and Modern Spirituality”, în *Pastoral Psychology* (2010), 59:15-25;
- Pleşca Maria, „Formarea identității personale la adolescenți”, în *Revistă de științe socioumane*, Nr. 3(25), 2013;
- Popescu Raluca, *Introducere în sociologia familiei. Familia românească în societatea contemporană*, Polirom, Iași, 2009;
- Porges Stephen, *Mic tratat de Teorie polivagală*, Herald, București, 2022;
- Reifman, A., Arnett, J. J., & Colwell, M. J., *Emerging adulthood: a Theory, assessment, and application*. *Journal of Youth Development*, 2 (1), 2007;
- Reiss Steven, Hovercamp M. Susan, „Motivation in Developmental Context: a New Method for Studying Self-Actualition”, în *Journal of Humanistic Psychology*, Vol. 45 No. 1, 2005, 41-53;
- Richardson Ken, Norgate H. Sarah, „Does IQ Really Predict Job Performance?”, în *Applied Developmental Science*, 19(3), 1535-169, 2015;
- Roccas Sonia, Sagiv Lilach, Schwartz H. Shalom, Knafo Ariel, „The Big Five Personality Factors and Personal Values”, în *Pers Soc Psychol Bull*, 2002, 28: 789;
- ROSELLINI J. Anthony, LIU H., PETUKHOVA Maria, SAMPSON N. A., „Recovery from DSM-IV post-traumatic stress disorder in the WHO World Mental Health surveys”, în *Psychological Medicine*, Cambridge University Press, 2007;

- Ross A. Colin, „Talking about God with Trauma Survivors”, în *American Journal of Psychotherapy*, Vol. 70, Nr. 4, 2016;
- Saroglou Vassilis, „Believing, Bonding, Behaving, and Belonging: The Big Four Religious Dimensions and Cultural Variation,” în *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 42(8), (2011), 1320–1340;
- Schramm-Sapyta L. Nicole, Walker Q. David, Caster M. Josep, Levin D. Edward, Kuhn M. Cynthia, „Are adolescents more vulnerable to drug addiction than adults? Evidence from animal models”, în *Psychofarmacology*, 206: 1-21, 2009;
- Schwartz H. Shalom, „Universals in the content and structure of values: theoretical advances and Empirical tests in 20 countries”, în *Advances in Experimental Cosial Psychology*, vol. 25, 1992;
- Sf. Luca al Crimeei, *Puterea inimii*, Sophia, București, 2010;
- Shapiro Robert Allan, Makoroff Kathi Lynn, „Child Abuse and Neglect”, în *JFS* 01495, nr. 8, 2015;
- Stan Liliana, „Educația emoțională în copilăria timpurie”, în *Manifestarea și autoreglarea emoțiilor*, ed. ARS LONGA, Iași, 2013, pp. 122-123;
- Stan Violeta, „Reziliența”, în Tiberiu MIRCEA, *Tratat de psihopatologie și sănătate mentală a copilului și adolescentului*, vol. II, Artpress, Timișoara, 2004, p. 48;
- Starnino R. Vincent, Sullivan W. Patrick, „Early trauma and serious mental illness: what role does spirituality play”, în *Mental Health, Religion & Culture*, 19:10, 1094-1117, 2016;
- Štěch František, „Who are Youth in Theological Perspective?”, în *Journal of Youth and Theology*, 15 (2016), 124-145;
- Sternberg J. Robert, „A Triarchic Theory of Human Intelligence”, în *Newstead S.E.*, 1986;
- Sternberg J. Robert, „Beyond IQ: A Triarchic Theory of Human Intelligence”, în *Cambridge University Press*, 1985;
- Stoppa M. Tara, Lefkowitz S. Eva, „Longitudinal Changes in Religiosity Among Emerging Adult College Students”, în *Journal of Research on Adolescence*, 20(1), 23-38, 2010;
- Stratan Gheorghe, „Despre relațiile dintre știință și religie, în Știință și religie – antagonism sau complementaritate”, XXI: *Eonul Dogmatic*, coord. Basarab Nicolescu și Magda Stavinschi, București, 2002;
- Strong Philippa, „Effective Youth Ministry: Theology-driven in a Cultural Context”, în *die Skriflig* 49(1), 2015;
- Swanson Joan Ann, „Trends in Literature About Emerging Adulthood: Review of Empirical Studies”, in *Emerging Adulthood*, 1-12, (2016);
- Töröcsik Mária, Szűcs Krisztián, Kehl Dániel, „How Generations Think: Research on Generation Z”, în *Acta Universitatis Sapientiae, Communicatio*, 1 (2014), 23–45;
- UNICEF, „La Situation des Enfants Dans le Monde”, *L'adolescence, L'age de tous les possibles*, 2011;

- Vande Kemp Hendrika, „Dangers of Psychologism: The Place Of God in Psychology”, în *Journal of Psychology and Theology*, Vol. 14, No. 2, (1986), 97-109;
- Vande Kemp, H., „The tension between psychology and theology: The etymological roots”, în *Journal of Psychology and Theology*, 10(2), (1982), 105-112.
- Verster P., „All-inclusive mission-A discussion of Transformation mission (1991) by D.J. Bosch”, în *In die Skriflig* 31 (3), 1997;
- Vrăjitoriu Miriana, Ageu Luminița, Dreana-Ienciu Leontina, Tiberiu Mircea „Importanța factorilor familiari în tulburările psihiatrice ale copilului și a adolescentului”, în *SNPCAR 2009 – vol. 12, nr. 3*, 2009;
- Weismann-Arcache C, Tordjman S., „Relationships between Depression and High Intellectual Potential”, în *Depress Res Treat*, 2012:1-8;
- Wesley W. Ellis, „Human Beings and Human Becomings”, în *Journal of Youth and Theology* 14 (2015), 119-137;
- Wills T. A., Yaeger A. M., & Sandy J. M., „Buffering effect of religiosity for adolescent substance use”, în *Psychology of Addictive Behaviors*, 17, (2003), 24–31;
- Yagbala Kapil, Anuja Roy, „A Critical Evaluation of Generation Z at Workplaces” în *International Journal of Social Relevance & Concern*, Vol. 2, Issue 1, january, 2014;

Teze de doctorat

- Balla Anamaria, *Educația Religioasă Rațional Emotivă*, Teză de doctorat, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, Cluj-Napoca, Îndrumător: Prof. Univ. Dr. Opre Adrian, 2013;
- Șandor Siluan, *Patologiile excesului în abordare pastorală*, teza de doctorat, UBB, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca, Îndrumător: Pr. Arh. Prof. Univ. Dr. Tia Teofil (Cristian), 2018;

Cursuri și manuale

- Abordarea terapeutică a tulburărilor cauzate de uzul de substanțe*, Ed. Catharsis, București, 2019;
- Briceag Silvia, *Psihologia vârstelor- Curs universitar*, Bălți, 2014;
- Manual de diagnostic și clasificare statistică a tulburărilor mintale*, Ed. a 5-a (DSM 5), Editura Medicală Callisto, București, 2016;

Dicționare

- Dicționarul explicativ al limbii române*, Ed. a-II-a, Univers Enciclopedic Gold, București, 2009;

Articole din ziar

Convenție din 20 noiembrie 1989 (republicată), publicată în *Monitorul Oficial* nr. 314 din 13 iunie 2001;

Site

<https://www.washingtonexaminer.com/weekly-standard/the-perpetual-adolescent>

Accesat la data de 24.02.2021;

https://jungiancenter.org/jung-on-the-provisional-life/#_ftn14

Accesat la data de 26.05.2021;

<https://unevoc.unesco.org/go.php?q=TVETipedia+Glossary+A-Z&id=9>

Accesat în 06.03.2019;

<https://doxologia.ro/actualitate/alte-articole/pastorata-tinerilor-ca-misiune-bisericii>

Accesat la 25.07.2019;

<https://mccrindle.com.au/insights/blogarchive/why-we-named-them-gen-alpha/>

Accesat la 17.09.2022;

<https://narcissisticbehavior.net/the-effects-of-gaslighting-in-narcissistic-victim-syndrome/>

Accesat la data de 15.02.2023.

„Această carte este, înainte de toate, o mărturie a preocupării ecleziale pastorale: grijă pentru tinerii care își caută identitatea într-o lume fluidă și nesigură; grijă pentru părinții care nu mai găsesc repere clare în educație; grijă pentru păstorii sufletești care simt cât de greu este să vorbești pe limba adolescenților de astăzi fără să pierzi din puterea Evangheliei. Cititorul va descoperi aici nu doar o analiză sobră, ci și o chemare blândă la dialog, la înțelegere adâncă a vieții și la împreună-însoțire. Între pagini, vocea expertului se împletește cu glasul păstorului, iar observația științifică se deschide spre lumina credinței.

Așezată între rigoarea cercetării și duhul slujirii, această lucrare are meritul de a arăta că adevărata pastorație nu se reduce la predici sau la sfaturi, ci se naște dintr-o înțelegere adâncă a inimii omului. Și pentru că inima adolescenților de astăzi bate altfel decât odinioară, această carte ne ajută să îi ascultăm, să îi însoțim și să îi iubim, cu încrederea că, dincolo de prelungita adolescență, se ascunde mereu chemarea spre deplina maturitate în Hristos.”

Arhim. prof. univ. dr. hab. **Teofil Tia**,
Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă
Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca

ISBN: 978-606-37-2839-6